Läänemaa meeskohtu assessorina, lahkus a. 1889 uue kohtukorralduse maksmapanekul ametist ja suri 26. XI 1900 Tallinnas. — Juba oma ametitegevuse kõrval harrastas N. Balti ja eriti Tallinna ajalugu; sel alal esines ta Eestimaa Kirjanduse Seltsis, mille abiesimees ta oli alates a. 1891, rohkete ettekannetega, mis osalt avaldatud nimetatud seltsi väljaandeis (Beiträge). Nende uurimuste najal tekkis laialdasema Tallinna ajaloo väljaandmise kavatsus, mille N. teostas koos W. Neumann'iga (vt.) teose »Geschichte u. Kunstdenkmäler d. Stadt Reval« (ilm. 3-s andes aa. 1896, 1899 ja 1904 Tallinnas, lõplikul kujul 2-s jaos a. 1904) näol. Teose ajaloolise osa linna asutamisest kuni Rootsi aja lõpuni koostas N., peatüki Vene aja kohta A. v. Gernet (vt.), kuna kunstiajaloolise osa autoriks oli W. Neumann. Materjalina kasutas N. oma töö jaoks, mis üldiselt nüüdisaja nõudeid enam ei rahulda, peamiselt ürikuid a. 1882 asutatud Tallinna linna-arhiivist, kust ta vareminigi oli ammutanud ainestikku oma monograafiate jaoks. Viimaseist mainitagu: Siegel a. d. Revaler Rathsarchiv (Lüübek, 1880), mõlemad Tallinna »pärandusraamatud« (Erbebücher, ilm. aa. 1890 ja 1892 Tallinnas), mis moodustavad jätku L. Arbusow'i »Wittschopbuch'ile«. Väärtuslikuks lisanduseks Tallinna ajaloole osutuvad veel N.-i tööd »Der alte Immobilienbesitz Revals« (Tall., 1884) ja »Die alte Criminalchronik Revals« (Tall., 1884). — Oma teaduslikkude teenete eest omandas N. a. 1892 Tartu ülikoolilt *dr. jur. h. c.* ja samal a. Rostocki ülikoolilt *dr. phil. h. c.* astme.

N.-i perekonnalt saadud andmed; F. G. v. Bunge, Die Revaler Rathslinie (1874); *Album Estonorum* (1888); *Alb. acad.* 7341; SB GEG 1900 (R. Hausmann).

O. G.

NYENSTEDT (ka Nystedt, Neustädt j. t.), **Franz**, kroonik, sünd. 15. VIII 1540 Hoya krahvkonnas Westfaalis, pärit arvat. kaunis jõukast perekonnast, asus juba 1554. a. teenima oma pärastise äia, bürgermeister Detmar Meyer'i ärisse ja tegi mitmed ärireisid Pihkva, Novgorodi ja Moskva. A. 1571 asus N. Riiga, naitus seal ja asutas koos kellegi Sebolt Hubbersen'iga äri, mille aga peagi lõpetas; valiti a. 1583 Riia rae liikmeks, sai 1585 bürgermeistriks, oli a. 1590 ja mitu korda hiljeminigi linnusekrahv; suri a. 1622. — N. on tuntud oma tegevuselt Riia kalendritüli ajal, mil ta m. s. eriti linnakodanikkude ja rae vastoludes püüdis piiri panna parteide-vahelistele teravustele. Hiljemini sattus ta raega vastollu, seistes oma väimehe D. Hilchen'i (vt.) eest, keda süüdistati linnaäraandlikus tegevuses. Selle tagajärjel oli N. sept. 1600 sunnitud loobuma oma ameteist, kuni tal okt. 1605 võimaldus jälle asuda oma endisesse tegevusse. Tema kroonika »Denckwürdige Sachen u. Geschichte von der ersten Erfindunge der edeln Provintzen Liefflands . . .«, mis käsitleb Liivimaa ajalugu vanimast ajast kuni a. 1609, näib oma olulisemas ulatuses olevat valminud N.-i kõrvalolemise ajal avalikust tegevusest (kroonika eessõna on dateeritud a. 1604). Peale oma kaasaegse Riia ajaloo esitab N. selles kroonikas väärtuslikku materjali Vene-Liivi sõja kohta, kuid ta andmeid tuleb tarvitada õige ettevaatlikult, sest et N. paljudel juhtudel on nähtavasti rohkem kasutanud suusõnalist traditsiooni ja tuginud oma mälule, kui silmas pidanud sündmusaegseid ülestähendusi, mille tagajärjel kroonikas leidub eksitusi ja segadusi. Pealegi on ta kroonikast säilinud ärakirjad õige puudulikud ja kokkuvõtlikud. Pole täpsalt selgitatud, missuguseid allikaid peale Russow'i on N. kasutanud või tundnud eriti varemat aega käsitleva kroonika-osa koostamisel. On võimalik, et temal selle aja kohta on olnud kasutada peale meile tuntud allikate veel mingit nüüd kaotsiläinud kirjalikku materjali. — N.-ilt on säilinud veel »Handbuch« (aa. 1586—1607) ja mingi teadend 2. I 1585 aset leidnud Riia segadusist. Tema kroonika ühes mainitud »Handbuch'iga« on G. Tielemann'i väljaantud koguteoses *Mon. Liv. Ant.* II (1839).

Gadebusch, Abh., 81 jj.; G. Tielemann, Nyenstädt's . . . Livländische Chronik nebst dessen Handbuch (*Mon. Liv. Ant.* II), sissejuhatus; E. Pabst, Der russische Krieg in Livland 1558 (Beitr. I, a. 1870); Allg. D. B. IV; vt. ka: Rig. Stadtbl. 1890, nr. 36 (J. Böthführ).

J. L.

NYMAN, Roman, maalikunstnik, sünd. 24. X 1881 Tallinnas, õppis kohalikus Nikolai gümnaasiumis ning siis 1900. a. alates Stieglitz'i kunstikoolis Peterburis, mille lõpetas 1906. a., saades välismaa stipendiumi. Käinud selle järel Pariisis, Norras ja Itaalias, asus N. 1909. a. sügisel uuesti Peterburi, kus teenis aa. 1910—12 keiserlikkude teatrite valitsuses raamatukogu-hoidja abilisena, samal ajal abijõuna töötades vürst N. Ševašidse' ja mõne teise keiserl. teatrite dekoraatori juures; 1912. a võttis ta osa itaalia meistrite loodud laemaalide kopeerimisest Tauria palees, viimase remondi puhul. Aa. 1913—16 töötas N. Tallinnas »Estoonia« teatri dekoraatorina, olles sest ajast alates ühtlasi õpetajaks mõnes Tallinna keskkoolis, Eesti Kunstiseltsi poolt asutatud kunstikursustel ja Riigi kunsttööstuskoolis; viimases 1919. a. peale dekoratsiooni-